

הידושיין סט

- 1) כהני לויי וישראלי מותרין לבא זה בזה.
- 2) לויי וישראלי חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה. [אבל כהנים אסורים: חללה בלאו, וגירות ומשחררת הן בחזקת זונה]
- 3) גירי, סבר קהל גרים לא נקרא קהל, וחרורי ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה [אבל ישראלים ולויים אסורים בממזרי ושתוקי ואסופי, שממזר או ספק ממזר אסור בהם].

ואלו הם שתוקי: כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו דהיינו שקורא פלוני אבי ואמו משתיקתו. [יתבאר לקמן (עג) שמן התורה מותר ומעלה עשו ביוחסין].
אסופי: כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: [יתבאר לקמן (עג) שמן התורה מותר ומעלה עשו ביוחסין].

גמרא

הגמרא שואלת מדוע כתב התנא עלו, שלכאורה פרט זה אינו חשוב ומתמצת, וחוזרת לשאול מדוע כתב מבבל ולא כתב לארץ ישראל, כדלהלן:
מאי איריא דתני עלו מבבל, ניתני הלכו לארץ ישראל?
מילתא אגב אורחיה קמ"ל – כדתניא
מלמד שגבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל - וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך.

[עד כאן דף סט עמוד א']

ארץ ישראל גבוה מכל ארצות - לכן הנה ימים באים נאם ה' לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון בבל ומכל הארצות אשר הדחתים שם.
מאי איריא דתני עלו מבבל נתני עלו לארץ ישראל?
מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר: עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה ועלה.
ר"ל כיוון שראה עזרא הרבה מבבל שהתערבו וכשעלה עלו גם חכמי ישראל עמו, וחשש שהפסולים יתערבו שם, לכן הפריש את כל הפסולים והעלה עמו. ובארץ ישראל, לא חשש לזה משום שיש שם לשכת הגזית, שהם מיוחסי כהונה ולויה, ופסולים נהרים מהם.

עלו הפסולין – מרצונם או בעל כרחם

איתמר –

- א. אביי אמר עלו מאיליהם תנן.
- ב. רבא אמר העלום תנן.

וקמפלגי בדרכי אלעזר הנזכר לעיל.

1. אביי לית ליה דרבי אלעזר. רבא אית ליה דרבי אלעזר.
2. איבעית אימא - דכולי עלמא אית להו דרבי אלעזר:

מר סבר אפרושי אפרושינהו וידעו בני מקומו ולא יתערבו בהם ומנפשיהו סליקו ושם לא הכירו בהם.

ומר סבר בעל כרחיהו אסוקינהו.

(קושיא) בשלמא למאן דאמר עלו היינו דאמר רב יהודה אמר שמואל כל ארצות עיסה, תערובת לארץ ישראל, היינו שא"י יותר נקיה ומיוחסת, וארץ ישראל עיסה לבבל,

דהיינו שמקצת התערבו בא"י וביחס לבבל, שהיו יותר נקיים, נחשבת כעיסה. זה משום שבבבל כולם הכירו את הפסולים אך בא"י שהעלו מאיליהם הזדמן שנתערבו ולא בדקו בהם.

אלא למ"ד העלום מידע ידיענהו!? ואיך שייך התערבו בהם!?

(תירוץ) נהי ידיעי להווא דרא, לדרא אחריני לא ידיעי.

להלן פסוק שמספר שבעת שעלה עזרא נודע לו שלא היו לויים ראוים לעבודה, והיינו משום שנבוכדנצר בקש להם שישירו את השירה שהיו שרים לה, והם התחכמו וקצצו את בהונותיהם וטענו לו שאין להם אפשרות לנגן בכיור.

בשלמא למאן דאמר עלו היינו דכתיב ואקבצם אל הנהר הבא על אחוה ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי^ט לא מצאתי שם.

אלא למאן דאמר העלום הא מיזהר זהירי!?

אין הכי נמי - האשה וילדיה תהיה לאדוניה בא ללמד-

לכדתניא האומר לשפחתו מעוברת הרי את בת חורין בגט שחורר זה אך וולדך עבד.

- א. ר' יוסי הגלילי הולד כמותה משוחרר - משום שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה היינו שמתי שהאשה לאדוניה אז הוולד אשר תלד לאדוניה, לכן כן שהיא משוחררת, גם וולדה משוחרר.
- ב. וחכ"א דבריו קיימים.

מתניתין

ר' טרפון אומר יכולין ממזרין ליטרה שלא יהיו בניהם ממזרים כיצד?
ממזר שנשא שפחה, הולד עבד. שיחררו, נמצא הבן בן חורין.
רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר:

גמרא

רבי טרפון לכתחילה או בדיעבד

כתוב בתורה 'לא יהיה קדש' והתרגום מפרש לא ישא שפחה. הגמרא מסתפקת האם פסוק זה דיבר בישראל כשר בלבד או כולל אפילו בישראל פסול, והנפק"מ היא האם דינו של רבי טרפון הוא לכתחילה או בדיעבד בלבד.

איבעיא להו - רבי טרפון לכתחילה קאמר או דיעבד קאמר?

תא שמע אמרו לו לרבי טרפון טיהרת את הזכרים ולא טיהרת את הנקיבות שהזכרים יכולים לילך למקום שלא מכירים אותם ויאמר כל אחד שהוא עבד וישא שפחה אך הנקבה אין דרכה בכך לעשות תחבולות.

ואי אמרת לכתחילה קאמר ממזרת נמי תינסיב לעבדא הרי אין מוחים בידה?

(תירוץ) עבד כנעני אין לו חייס ר"ל שאינו מתייחס אחרי אביו שהשווה לבהמה.

תא שמע דאושפיזיכניה דרבי שמלאי ממזר הוה. ואמר ליה 'אי אקדמתך טהרתניהו לבנך' כלומר אם הייתי מכירך קודם שנשאת, הייתי מציעה לך לישא שפחה.

אי אמרת בשלמא לכתחילה שפיר היה נותן לו עצה אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו דמנסיב ליה עצה^ט?

(דחיה) ואמר ליה זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי. [למרות שעדיין יש איסור גזל, מ"מ יכול לתרץ כר"א שסובר שעבד עברי הנמכר בעצמו גם נותנים לו שפחה].

(קושיא) ובשני דר' שמלאי עבד עברי מי הוה!? והאמר מר אין עבד עברי נוהג

אלא בזמן שהיובל נוהג עד שנת היובל כתוב עליו?

(מסקנא) אלא לאו שמע מינה רבי טרפון לכתחילה קאמר שמע מינה.

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון.

[משנה] רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר

דרבי אליעזר דאמר קרא לגבי ממזר גם בדור עשירי לא יבא אפילו שאין צד ממזרות אלא: לו בקהלה ה' - לו הלך אחר פסולו.

ורבנן ההוא בישראל שנשא ממזרת סלקא דעתך אמינא למשפחותם לבית אבותם כתיב - אתא לו אפקיה.

ורבי אליעזר: לאו אע"ג דכתב למשפחותם לבית אבותם, אתא לו אפקיה? הכא נמי אף ע"ג דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה אתא לו אפקיה.

ורבנן: כל וולד במעי שפחה כנענית כולד במעי בהמה דמי שאין יחס לאביו כלל.

הדון עלך האומר

מתניתין

עשרה יוחסים עלו מבבל: כהני, לויי, ישראלי, חללי, שנולדו מפסולי כהונה, גירי, וחרורי, עבדים משוחררים, ממזירי נתיני, גבעונים שמלו בימי יהושע ודוד גזר עליהם, שתוקי ואסופי.

^ט תוספות ד"ה אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו. פי' הקונטרס מאי האי דקאמר ליה איסורא לא הוה מנסיב ליה עצה למיעבד וה"ה נמי כשא"ל זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי דהוה מצי לאקשוני ומי שרי להשיאו עצה לגנוב ולעשות איסורא אלא גמרא פריך שפיר עוי"ל דאי הוה מקשה ליה הכי הוה ליה לשנויי דאמר ליה זיל ומכור עצמך וכו' אליעזר דאמר (לעיל דף יד): אחד זה ואחד זה רבו מוסר לו שפחה כנענית:

הידושיין סט

(תירוץ) נהי דאיזהור בפסולים בכשירים לא איזהור.

כהני לויי ישראל

עתה הגמרא מתחילה לחפש היכן מופיע בפסוק שעלו כל העשרה יוחסין מבבל.
מנלן דסליקו דכתיב וישבו הכהנים והלויים ומן העם והמשוררים והשווערים
והנתינים גבעונים בעריהם וכל ישראל בעריהם.

חללי גירי וחרורי

חללי-

הפסוק להלן מתייחס על אלו שעלו עם אנשי כנסת הגדולה לירושלים לבנות בית שני:
דתניא ר' יוסי אומר גדולה חזקה שנה' ומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזילי
אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם אלה בקשו כתבם המתייחסים
ספר יוחסין ולא נמצאו ויגאלו נאמסו מן הכהונה ויאמר התרשתא נחמיה, הפסוק קרא
לו כך שתפקידו להשקות את מלך, הכלל היה שמי שמשקה אותו צריך לשתותו מקודם,
להראות שאין סם המוות בתוכו, והתירו לו לשתות יין של עכו"ם, להם אשר לא יאכלו מקדש
הקדשים עד עמוד כהן לאורים ותומים דהיינו עד שיבא משיח **ואמר להם הרי אתם**
בחזקתכם במה הייתם אוכלים בגולה: בקדשי הגבול דהיינו תרומה הנאכלת בכל

מקום, אף כאן נמי בקדשי הגבול.

הגמרא מקשה לפי המ"ד שמעלים מתרומה ליוחסין איך התירו להם לאכול בתרומה,
הרי על ידי זה יבואו להתיר אותם ליוחסין. להלן ב' תירוצים ובנוסף מה כוונת רבי יוסי
בברייתא 'גדולה חזקה'.

(קושיא) ולמאן דאמר מעלים מתרומה ליוחסין ר"ל שמוותר לכהן להינשא לבתו של
אדם האוכל תרומה, הני דאכול בתרומה אתו לאסוקינהו?
יבואר שתי תירוצים:

א. שאני התם דריע חזקתייהו^{רס"ה} מכיוון ששאר הכהנים אוכלים בקודשי המקדש והם
נאסרו, אז יש היכר ולא יבואו לטעות.

גדולה חזקה - דמעיקרא אכול בתרומה דרבנן מחוץ לארץ, ולבסוף אכול בתרומה
דאורייתא שבאו לארץ.

ב. ואיבעית אימא לעולם השתא נמי בדרבנן אכול פירות וירקות, בדאורייתא דגו.
תירוש ויצהר לא אכול, וכי מסקינן מתרומה ליוחסין מדאורייתא מדרבנן לא
מסקינן.

גדולה חזקה - דמעיקרא ליכא למיגזר משום תרומה דאורייתא, לבסוף אף ע"ג
דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא בדרבנן אכול בדאורייתא לא אכול.
(קושיא) והכתיב ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים: בקדש
הקדשים הוא דלא יאכל, הא כל מידי ניכול?

(תירוץ) הכי קאמר לא מידי דמיקרי קדש: דכתיב וכל זר לא יאכל קדש שדיבר הכתוב
לענין תרומה (ובא השמש וטהרה), ולא מידי דמיקרי קדשים דאמר קרא ובת כהן כי
תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל **ואמר מר במורם** חזה ושוק מן
הקדשים לא תאכל אפילו כשהיא חוזרת לבית אביה בלי בנים אינה אוכלת.

[עד כאן דף סט עמוד ב]